

Branislav Gulan, novinar, član Nacionalnog tima za preporod sela i Naučnog društva ekonomista Srbije, čitavog života se bavi problem sela. Njegova knjiga „Ruralne sredine u Srbiji - Spasavanje sela i države“ (Prometej, Novi Sad, 2019) svojevrsna je studija vezana za probleme srpskog sela danas ali i načina za njihovo prevazilaženje. U daljem tekstu izneta su neka zapažanja iz ove knjige.

Kao najvećem autoritetu za pitanje sela, gospodinu Gulanu se pre tri godina obratio ministar bez portfelja, Milan Krkobabić, zadužen za regionalni razvoj i koordinaciju rada javnih preduzeća, sa inicijativom da se sprovede akcija „500 zadruga u 500 sela“, koja bi trebala da kroz osnivanje zadruga i preporod zadružnog sistema u Republici Srbiji oživi sela koja rapidno nestaju.

U Srbiji postoji 4.700 naseljenih mesta, od kojih je 1.200 u procesu nestajanja i za deceniju i po ih neće biti. Gospodin Gulan kaže da je država posle sedam decenija shvatila da sa nestajanjem sela nestaje i Srbija. Na primeru Nišavskog upravnog okruga, jednog od poljoprivredno najbogatijih područja u Srbiji, to znači da već sada ima delova u prečniku od 30 km bez i jednog stanovnika.

- Država je prvi put posle Drugog svetskog rata odlučila da pomogne zadruge. Za to vreme zadrugarstvo se u svetu razvijalo i danas ima milijardu zadrugara organizovanih u 750.000 zadruga. Oko tri milijarde ljudi, gotovo polovina svetske populacije se na neki način bavi zadrugarstvom i živi od zadruga. Kada je država pokrenula akciju „500 zadruga u 500 sela“, već te 2017. godine, prve 23 zadruge su dobile bespovratna sredstva, ukupno 197 miliona dinara. Od toga, četiri zadruge su bile iz Vojvodine; 2018. na raspolaganju je bilo 800 miliona dinara a komisija je, između 200 validnih molbi, odabrala 73 zadruge sa teritorije cele Srbije, koje su bespovratno podelile ta sredstva. Od toga 19 zadruga je bilo iz Vojvodine. U toku je treći krug akcije i na raspolaganju je 667 miliona dinara. Prema mojoj gruboj proceni, 60 zadruga bi trebalo da dobiju sredstva, od toga 10 -15 iz Vojvodine. Kada sumiramo trogodišnje iskustvo u radu, oko 155 zadruga dobiće 1,7 milijardu dinara bespovratnog novca. To će direktno uticati na 6.120 porodica čiji je život, neposredno ili posredno, vezan za zadruge - izjavio je gospodin Gulan.

Po njegovim rečima, pokretanje ove akcije povratilo je ne samo izgubljeno poverenje u zadruge, već i duh zadrugarstva. Međutim, ostao je problem zadružne imovine. Od 1960. do 2012. nestalo je oko 400.000 hektara zadružne zemlje. Država bi mogla da uđe u trag ako bi imala pare, ali bi joj za to bilo potrebno dve, odnosno četiri milijarde dolara, u zavisnosti od vrednosti parcela.

- Država tih para nema i zbog toga se čuti, a ja smatram da je to najveći genocid

urađen nad seljacima u Srbiji, i zato dajem podršku ovoj akciji - naglasio je Branislav Gulan.

Nacionalni tim za preporod sela ima 55 članova i u toku je izrada strategije prema kojoj bi Vlada Srbije trebalo da obezbedi 100 miliona dolara za narednih šest godina. Nosilac projekta je prof. dr Milovan Mitrović, potpredsednik Odbora za selo SANU. Branislav Gulan je angažovan na delu projekta vezanog za mala i srednja preduzeća i zanate.

Zakon o zadrugama predviđa udruživanje minimum pet žitelja jednog sela u zadrugu. Po mišljenju našeg sagovornika, boljitak sela mogu da stvore samo žene i razvoj stočarstva. Žene svojom umešnošću, fleksibilnošću, prirodnim vezama za zemlju i porodicu. Stočarstvo u Srbiji učestvuje u bruto domaćem proizvodu poljoprivrede samo sa 30 odsto, što je karakteristika najnerazvijenijih zemalja subsaharskog regiona. U brojkama je to svega 3 - 4 hiljade junadi. Vojvodini danas treba 100.000, isto toliko delu Srbije južno od Beograda.

U svetu se danas navodnjava 17 odsto površina. U Srbiji se navodnjava samo 1.5 odsto, odnosno 46.823 ha obradivih površina.

- Gradimo sisteme za navodnjavanje, to je dobro, ali ako ne bude stoke imaćemo pustinju. Jer, ako budemo koristili zalivne sisteme, koje tek gradimo, zemlja, koja ima do 3 odsto humusa, će se ispostiti i imaćemo pustinju po prinosima. Analiza rasta poljoprivredne proizvodnje Srbije je za poslednje tri decenije 0,45 odsto, a u strategiji piše da će biti 9 odsto. Vredost agrarne proizvodnje u Srbiji decenijama se kreće između 4 i 5 milijardi dolara, što je hiljadu dolara po hektaru. Holandija ima najmanje 17.000, Danska 14.000. Treba bar 10 godina sa što više malih udruženih proizvođača pa da vrednost proizvodnje po hektaru dostigne bar 5 hiljada dolara. Rešenje je da se proizvođači udruže jer će ih u suprotnom pojesti velike kompanije. Ministar Krkobabić predlaže da se formira Agrarni fond koji bi pomagao seljacima da sa što manje štete prebrode „lošu“ godinu. Ta praksa je bila 50-tih godina prošlog veka, čak i 90-tih. Potrebna nam je Agrarna banka. Zapravo, treba nam politika koja će voditi akciju, koju će formirati proizvođači, a ne Kabinet. Potrebno je vreme 10 - 20 i više godina ulaganja za oporavak sela. Mi to nećemo doživeti. Tek generacije iza nas će moći da procene šta je i koliko urađeno - zaključio je gospodin Branislav Gulan.

